

Законодавче регулювання питання запровадження релігійного або духовно- етичного компонента в систему загальної освіти Польщі

Інформаційна довідка, підготовлена
Європейським інформаційно-дослідницьким
центром на запит народного депутата України

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

У Польщі відвідування занять з релігії (певної конфесії) та етики відбувається на добровільній основі.

Право організації катехитичних занять у шкільних закладах освіти гарантовано положенням Конституції Республіки Польща. Відповідно до Закону про Систему освіти навчання релігії в школах здійснюється на добровільній основі (на прохання батьків або повнолітнього учня). Розпорядженням Міністра освіти встановлено, що організація навчання релігії та етики в початкових та середніх школах здійснюється на основі письмової заяви батьків або повнолітнього учня. Кваліфікаційні професійні вимоги вчителів релігії встановлені Угодою між Конференцією Єпископату Польщі та Міністром національної освіти. Компетентні органи церкви відповідають за зміст/програму навчання релігії.

Катехізіс/катехізм, в релігійній літературі частіше вживається написання **катехізіс та катехізм** — доступний для всіх підручник з християнської віри, що складений у вигляді питань-відповідей. Католики, протестанти та православні мають свої особливі катехізіси.¹

Конкордат — договір між папою римським як глави держави й Римо-католицької церкви та іншою католицькою державою, який регулює правовий стан Римо-католицької церкви в цій державі, а також відносини цієї держави зі святим престолом.²

Норми польського права стосовно викладання релігії в школі:

- Державне право.
- Державно-церковні угоди.
- Церковне право.

➤ **Державне право:**³⁴

❖ **Конституція Республіки Польща**⁵, гарантує право організації катехитичних занять у школах (стаття 53), релігія може бути предметом навчання в школах.

❖ **Закон про Систему освіти**.⁶ Згідно із законом навчання релігії в державних дошкільних закладах, початкових школах та гімназіях здійснюється **за бажанням/проханням** батьків. В інших навчальних закладах за бажанням батьків або повнолітнього учня (стаття 12).

¹ Катехізіс [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Катехізіс>.

² Конкордат [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Конкордат>.

³ Dokumenty Państwowe [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/nauczanie-religii-w-szkole/dokumenty-panstwowe>.

⁴ Nauczanie religii w szkole [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/nauczanie-religii-w-szkole>.

⁵ KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.

⁶ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19910950425/U/D19910425Lj.pdf>.

❖ **Закон про Карту вчителя,**⁷ встановлює обов'язки вчителів, кваліфікаційні вимоги, умови праці та оплату праці, а також зазначає, що працевлаштування **вчителя релігії** відбувається відповідно до Карти вчителя.

❖ **Закон про Захист персональних даних.**⁸ Заяви стосовно участі учнів у заняттях з релігії та/або етики, які необхідні для організації шкільної роботи, містять особисті дані, що можуть бути оброблені відповідно до положень цього закону.

❖ **Розпорядження Міністра національної освіти про умови та спосіб організації навчання релігії в державних дошкільних закладах та школах** (зі змінами від 2017 року).^{9,10,11} Згідно з Розпорядженням Міністра у державних дошкільних закладах (przedszkole) організація **релігійної освіти** здійснюється **за проханням/бажанням батьків**. У державних початкових школах та середніх школах (szkołach ponadpodstawowych) організація навчання релігії та етики здійснюється:

- **за бажанням батьків – у початкових школах;**
- **за бажанням батьків або самих учнів (по досягненню повноліття) – у**

середніх школах.

У дошкільних навчальних закладах заняття з релігії є частиною основного графіку дня. У школах заняття з релігії та етики включені до **тижневого розкладу занять**.

Письмова заява від батьків або повнолітніх дітей необхідна для організації навчання релігії та/або етики в дошкільних навчальних закладах та школах.

Участь або неучасть в дошкільному чи шкільному навчанні релігії чи етики не може бути приводом дискримінації будь-ким в будь-якій формі.

Крім усього зазначеного вище, на сайті Міністерства національної освіти регулярно публікуються повідомлення та пояснення, наприклад: Інформація, що стосується організації занять з релігії та етики в державних дитячих садках та школах в 2016-2017 навчальному році.¹²

⁷ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820030019/U/D19820019Lj.pdf>

⁸ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19971330883>.

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19920360155/O/D19920155.pdf>.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/nauczanie-religii-w-szkole/dokumenty-panstwowe/21-dokumenty-panstwowe/41-rozporzadzenie-ministra-edukacji-narodowej-z-dnia-14-kwietnia-1992-r-w-sprawie-warunkow-i-sposobu-organizowania-nauki-religii>.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001147/O/D20171147.pdf>.

¹² Informacja dotycząca organizowania zajęć z religii i etyki w publicznych przedszkolach i szkołach w roku szkolnym 2016/2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/informacja-dotyczaca-organizowania-zajec-z-religii-i-etyki-w-publicznych-przedszkolach-i-szkolach-w-roku-szkolnym-20162017.html>.

➤ Державно-церковні угоди

❖ Угода між Конференцією Єпископату Польщі та Міністром національної освіти про вимоги професійної кваліфікації вчителів релігії.¹³¹⁴ В угоді прописані кваліфікаційні вимоги до вчителів релігії в ліцеях, технікумах, гімназіях, школах та дошкільних навчальних закладах.

Комісія католицького виховання при [Конференції Єпископату Польщі](#)¹⁵.
Сфера діяльності:¹⁶

- займається розробкою катехитичних програм, катехізмів; катехізація в дитячих садках, державних і приватних школах, у тому числі католицьких;
- займається вихованням в родині, школі, організаціях;
- працює над проблемами виховання молоді, в тому числі академічної;
- здійснює опрацювання робочих програм, організацію зустрічей, молодіжного форуму, національних та міжнародних з'їздів.

➤ Церковне право

❖ Конкордат між Святим Престолом та Республікою Польща, підписаний у Варшаві 28 липня 1993 року.¹⁷ Згідно з договором Польща гарантує організацію проведення релігійної освіти в рамках плану шкільних та дошкільних занять для всіх бажаючих у дошкільних навчальних закладах, початкових та середніх школах, які управляються органами державної влади та місцевого самоврядування.

Навчальна програма з католицької релігії, а також підручники з релігії розробляються церковною владою та надаються для ознайомлення компетентним державним органам.

**Інформацію підготувала Валентина Головань,
аналітик ЄІДЦ**

¹³ POROZUMIENIE pomiędzy Konferencją Episkopatu Polski oraz Ministrem Edukacji Narodowej z dnia 31 maja 2016 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych wymaganych od nauczycieli religii [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.infor.pl/akt-prawny/U21.2016.004.0000021,metryka,porozumienie-w-sprawie-kwalifikacji-zawodowych-wymaganych-od-nauczycieli-religii.html>.

¹⁴ Porozumienie [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/05/60531113700-1.pdf>

¹⁵ Konferencja Episkopatu Polski [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://episkopat.pl>.

¹⁶ Komisji Wychowania Katolickiego [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.katecheza.episkopat.pl>.

¹⁷ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19980510318/O/D19980318.pdf>.